

I. FRAU UND THEATER

Women and Theatre

"Der Künstler hat einfach beide Geschlechter zu haben", sagte Flaubert programmatisch in "George Sand". Das, worauf insistieren möchte, ist diese Doppelgeschlechtlichkeit der Frau."

Ginka Steinwachs

"The artist just has to have both sexes", says Flaubert programmatically in "George Sand". I want to insist on this double-sex of a woman."

Ginka Steinwachs

Original text:
Lehrstuhl für
deutsche Sprache

"Der Mensch lebt und stirbt in dem, was er sieht. Aber er sieht nur, was er denkt."
(Paul Valéry)

Die Sprache faßt das Allgemeine in männliche grammatische Formen. Das Allgemeine reflektiert ausschließlich das, was die Grammatik benennt, sich nur auf das Männliche beziehend, läßt es weibliche Aspekte unberücksichtigt. Analog dem Sprachsystem macht die Geschichtsschreibung Frauen unsichtbar. Das Männliche schließt als sprachliche Form und auch dem Sinn nach Frauen aus; es macht zugleich auf paradoxe Weise die Tatsache dieses Ausschlusses wirksam.

Umgekehrt wird innerhalb dieses Verfahrens Frauen die Artikulation von allgemeingültigen Aussagen unmöglich gemacht. Das Medium, mit dem wir unser Bewußtsein entwickeln und weitergeben - die Sprache - hat Weiblichkeit als etwas den Normen widersprechendes definiert oder sie unter das geschlechtsneutral gedachte Männliche subsummiert. Wenn Frauen sich auf die Suche nach einem neuen weiblichen Selbst machen, stehen sie vor Schwierigkeiten, die buchstäblich unbeschreiblich sind.

Die Sprache erzeugt mittels ihrer Symbolik ein Spiegelbild des Menschen, das den Stand seiner Selbsterkenntnis und seine Mitteilungsfähigkeit reflektiert. Die Tatsache, daß das Medium, mit dem wir die männliche Prägung des geschlechtsneutralen Begriffs vom Menschen bewußt machen wollen, selber Produkt dieser Prägung ist, reduziert unsere Ausdrucksmöglichkeiten und irritiert unser Denken. Die Sprache erlaubt Frauen

"Man lives and dies in what he sees. But he only sees what he thinks."
(Paul Valéry)

Language expresses the general in masculine terms. The general reflects exclusively what is classified by grammar: referring only to what is masculine, it does not consider female aspects. By analogy with the system of language, the way in which history is told does also render women invisible. "The masculine" - as a linguistic phenomena and also in terms of meaning - excludes women, at the same time paradoxically translating this principle into action.

Reverseely, this system prevents women from making statements universally valid. Language, the media by which our awareness is developed and passed on, has defined "the feminine" as something contradictory to "standard" or else it has subsumed it under the meant-to-be neutral "masculine". Women in search of a new feminine self encounter difficulties which are literally undecipherable.

By means of her symbolism, language does create an image of mankind which reflects the grade of his self-realization and his communicative ability. The fact that the media which we use in order to demonstrate the masculine stamp on the non-existent notion "man" is itself imprinted by that stamp reduces our ability to express ourselves and irritates our thoughts. Language prevents women from making universally valid statements which could bring them into relation to mankind as a whole. It would be absurd to imagine that women

I. A NŐ ÉS A SZÍNHÁZ

"A művész személyének mindkét nemet egyesítenie kell"-mondta programadó módon Flaubert a George Sand-ben. Én most a nők kétneműségét szeretném hangsúlyozni.

G i n k a
S t e i n w a c h s

"Az ember abban él, és abban hal meg, amit lát. De csak azt látja, amit gondol." /Paul Valéry/

Az indoeurópai nyelvek az általánosat a hímnemen keresztül fejezik ki. Az általános alany kizárólag azt tükrözi, amit a nyelvten behatárol: csak a férfi szemléletét fejezi ki, a nőt pedig figyelmen kívül hagyja. A nyelv rendszeréhez hasonlóan a történelem is úgy van megírva, hogy a nők láthatatlanok benne. "A hímnem" mind magában a nyelvi jelenségben, mind pedig jelentésében kizárja a nőt, ugyanakkor paradox módon ezt a szemléletet váltja cselekvéssé. Ugyanez a rendszer megfordítva nem működik, s lehetetlen, hogy a nők általános érvényű megállapításokat tegyenek. A nyelv, öntudatunk kifejlődésének és továbbörökítésének közege a "nőnem" az "általánossal" valamiképpen ellenkezőnek állítja be, vagy legalábbis alárendeli a semlegesnek/is/szánt "hímnemnek". A nőknek új női énjük megtalálásában teljességgel leírhatatlan nehézségekkel kell szembenézniük. A nyelvi alakzatok és szimbólumok a férfi önmegvalósításának fokát és kommunikáló készségét tükröző képet festenek az emberiségről. /---/ A nyelv megakadályozza, hogy a nők általánosan igaz állításokat tegyenek, melyek az emberiség egészére vonatkoznak. Abszurd dolog lenne elképzelni, hogy a nőknek csak "a női művészet története" keretén belül lehetne művészi módszereket és alkotásokat létrehozniuk csak azért, mert mások; és mert a művészet általában mindig csak "férfiművészetet" jelentett.

Ez nemcsak olyan szigorú megkötést jelentene a női művészek számára, amely művészetük kifejezőkészségének csökkenéséhez vezetne, hanem **el is** vágná őket a művészettörténeti háttérüktől. Az általuk már leküzdött vagy célként kitűzött dolgok pedig csak úgy érthetők meg, ha abban a kontextusban nézzük őket, amelyben létrejöttek és amelyre vonatkoznak, amely számára kihívást jelentenek s amelybe betörnek.

keine allgemeingültigen Aussagen, die sie zu allen Menschen in Beziehung setzen. Es wäre absurd, sich vorzustellen, Frauen dürften künstlerische Techniken und Themen nur im Rahmen einer Frauengeschichte entwickeln, weil sie ja "anders" sind und die bisherige allgemeine Kunst in Wirklichkeit Männerkunst ist. Abgesehen davon, daß dies für Künstlerinnen eine extreme Einengung bedeuten würde und die Aussagekraft ihrer Kunst reduziert wird, werden sie dadurch auch aus den historischen Zusammenhängen herausgelöst. Worüber sie hinausgewachsen sind, und worauf ihre Kunst zielt, wird nicht sichtbar, wenn sie nicht in den Kontext gestellt werden, dem sie entstammen, auf den sie sich berufen, dem sie Paroli bieten und den sie überschreiten.

Das Ghetto des Weiblichen ist ein willkürliches, es führt uns eine heterogene Zusammenstellung von Werken vor, deren Urheberinnen zumeist nichts mehr gemeinsam haben, als ihr Geschlecht.

Besonders betont wurde weibliche Urheberschaft stets bei Techniken, die anti-klassisch sind: Prozeßhafte Arrangements, Aktionskunst, Performance, Video und Mischtechniken, die oft betont "wertlose" Materialien verwenden. Die Fragen der Frauen auf der Suche nach Ausdruck, Sprache, Bildern, bei ihren Befreiungsversuchen weisen sie aus den normalen (Männlich-normalen) Verständigungszusammenhängen hinaus. Dort draußen, findet sich Weiblichkeit, aber bloß als der Rest, der in der (falschen) Universalität des Männlichen nicht aufgeht. Schließlich ist die männlich orientierte Partei-

should develop artistic techniques and subjects only within the framework of a "History of Women's Art", just because they are "different" and because art in general has always been "Men's Art".

Not only would it be a severe restraint for women artists, which would reduce the expressiveness of their art, but also it would detach them from the historical background. Things they have overcome and things they are aiming at do not become evident unless they are put into the context which they originated of and which they refer to, which they challenge and which they trespass.

The ghetto of "the feminine" is an arbitrary one, showing a heterogeneous collection of works by artists who often have nothing in common but their sex. The fact that the artist was a woman has always been stressed when talking about "anti-classical" techniques: Happening, Performance, Video and mix of techniques which often use "useless" material. The questions of women in search of expression, language and images for their attempts at liberation show them the way out of the "normal" "normal" equally "masculine" context of comprehension. But detached from that context, "the feminine" isn't but a remnant which cannot be integrated into the false universality of "the masculine".

After all, the sexism of cultural institutions is an open secret to feminists. Therefore, there is a need for some distrust against the public opinion, which has always attributed certain

lichkeit des Kulturbetriebs für Feministinnen kein Geheimnis und daher Mißtrauen gegenüber einer Öffentlichkeit angebracht, die seit jeher der "Frauenkunst" ganz bestimmte Merkmale zuschreibt, sie weiblich spezialisiert und aus den allgemeinen Entwicklungen ausgrenzt.

Gegenwärtig veröffentlichte Kunst von Frauen ist daher eher als eine Auswahl solcher Arbeiten zu betrachten, die innerhalb des männlich bestimmten Kulturbetriebs als weiblich verstanden und von der "eigentlichen" Kunst abgegrenzt werden können. Eine Überschreitung weiblicher Einengung muß zunächst wie ein Schritt in die Reservate des Männlichen aussehen. Die Erkenntnisse der Frauen, die seine falsche Universalität aufgedeckt haben, bieten die Voraussetzung für den Entwurf einer neuen, wahren Universalität in der das Weibliche seinen rechtmäßigen Platz fände, und das Männliche sein tatsächliches Maß (das künftig nicht mehr Maß aller Dinge sein darf).

Auszüge aus: Gisela Breitling, "Sprechen und Stummsein, Die künstlerische Rede"

Um diese Zeiten der Gleichberechtigung und Anwesenheit von Frauen im öffentlichen Diskurs Theater mitzubereiten, von dem sie heute noch mit wenigen Ausnahmen ausgeschlossen sind, haben wir unser Programm "Frau und Theater" konzipiert.

Das Weibliche hat keinen Platz im Allgemeinen. Der Theater ("Mann und Theater") fehlt die Frau. "Mann und Theater" muß abgeschafft werden, "Frau und Theater" auch. Wir treffen das in Babylon.

S. Reinhard B. Mesuch

characteristics to "Women's Art", calling these characteristics "specifically feminine", thus deeming "Women's Art" an area separated from the general development in art. Therefore, women's art presently in focus should be considered to be examples of such works which are considered to be "feminine" by and within a male-dominated culture which separates it from "general art".

At first, a trespass of "feminine territory" will certainly seem like a step into "the reservations of the masculine". The experience of women who discovered the false universality of "the masculine" could serve as a foundation for the concept of a new universality, in which "the feminine" would find its proper place and in which the masculine would find its true measure (which, in the future, can no longer be the measure of all things).

Excerpts from: Gisela Breitling, "To Talk and to Keep Silence, The Artistic Discourse"

In order to prepare these times of emancipation and the presence of women in the public discourse which is the theatre, from which they are today - save a few exceptions - excluded, we have conceived our programme "Women and Theater".

Woman has no place in the "general" theatre ("Man and Theater"). "Man and Theater" lacks women. "Man and Theater" has to be abolished, "Woman and Theater" also. We meet this in Babylon.

S. Reinhard B. Mesuch

A "nőnem"gettója teljesen önkényes dolog,melyben sokszor olyan művészek különböző alkotásai vannak felsorakoztatva,akiket azonos neműn kívül semmi nem köt össze.Azt,hogy a művész nő,mindig hangsúlyozzék,amikor "nem-klasszikus"művészeti formékról van szó,például happeningekről,performance-okról,videoról,vagy keverék műfajokról,amelyek gyakran "haszontalan"anyagot dolgoznak fel.A nők felszabadulási kísérleteikben a kifejezésmód,nyelv és szimbólumok keresésének útján a"szokásos"/"szokásos"itt annyi,mint férfiszemléletű/-től eltérő közegekhez érkeznek el./---/Végülis a kulturális intézmények szexizmusa nyílt titok minden feminista számára.Ezért szükség van némi bizalmatlanságra a közvéleménnyel szemben,hiszen az mindigis bizonyos tulajdonságokkal ruházta fel a "női művészetet",s ezeket a tulajdonságokat "kifejezetten nőieknek" nevezte,s így arra kérhőztatta a"női művészetet",hogy a művészet általános fejlődésétől elkülönített területre korlátozódjék.Így jelenleg a női művészetet úgy kell tekintenünk,mint egy,a férfiak által uralt kultúrában,és ezáltal /és ettől megkülönböztetve/"nőinek" tartott és a "művészettől általában" különböző művészi alkotás-sort.

Első látásra a "női terület"kiszélesítése valószínűleg a"férfi-rezervátumba"való betörésként fog hatni.A "hímnem" hamis egyetemességét felfedezett nők tapasztalata az új egyetemesség megalapozásának alapjául szolgálhat,s ebben a "nőnem" is elfoglalhatja az őt megillető helyet,s benne a férfiszemlélet is kellő mértékben érvényesítheti magát /de a jövőben már nem lehet mindenek mércéje./

Részletek,Gisela Brietling:A beszéd és a hallgatás ideje - Művészi párbeszéd.

AZ EMANCIPÁCIÓ ÉS A NŐK TÁRSADALMI PÁRBESZÉDBEN /AZAZ A SZÍNHÁZBAN/ VALÓ JELENLÉTÉNEK IDEJÉT ELŐKÉSZÍTENDŐ /-HISZEN ABBÓL A NŐK MA MÉG,KEVÉS KIVÉTELLEL,KI VANNAK REKESZTVE-/ HOZTUK LÉTRE "A NŐ ÉS A SZÍNHÁZ" SZEKCIÓNKAT.A "NŐNEMNEK" NINCS HELYE AZ EGYETEMESBEN.A SZÍNHÁZ -"AZ EMBER ÉS A SZÍNHÁZ"- KIZÁRJA A NŐKET."AZ EMBER ÉS A SZÍNHÁZ"-AT EL KELL TÖRÖLNI,"A NŐ ÉS A SZÍNHÁZ"-AT SZINTÉN. TALÁLKOZUNK A PARADICSOMBAN.

Sabine Reinhard

Bettina Masuch